

1. TÉTEL: KÁROLY RÓBERT

(1301-1342/1308/1312) Háromszor koronázták meg.

I. Hatalomra jutása:

- Az Árpád-ház kihalása (1301) után az egyik trónkövetelő volt Magyarországon
- Riválisai: Bajor Otto herceg és a Cseh Vencel
- Az egyház, néhány tartományúr és a városok támogatásával megszerzi a hatalmat Károly Róbert. De meg kell küzdeni a tartományurakkal.
- 1312-Rozgonyi csata:Károly Róbert legyőzi a két legnagyobb tartományúri család, Csákok és az Abák egyesült seregét. A legnagyobb ellenfele Csák Máté, őt halálig nem sikerül legyőzni.

II. Károly Róbert belpolitikája:

- Új arisztokrácia: legyőzött kiskirályok földjeit hívei között osztja ki:-Garai,Szécsi,Lackfi családok között. HONORBIRTOKot ad, ami azt jelenti, hogy addig kapja meg valaki a birtokot, amíg a hozzá kapcsolódó tisztség az övé. Így növeli a királytól való függőséget.
- Banderiális(zászlós): Az a főnemes, aki saját pénzéből 20 vagy több fegyverest tudott felszerelni saját zászlója alá vihetett őket a harcba

III. Károly Róbert gazdaságpolitikája:

- Bányabér/Urbura: A bányász köteles a királynak minden kitermelt nemesfémét adni. Károly R. ennek egy részét átadja a földesuraknak, akiknek a területén bánya van. Nem veszi el azt a földet, ahol nemesfémbányát találnak, a király ad a saját jövedelmeiből, így a földesúr érdekelt lesz a bányanyitásban. Ezután sok bánya nyílik Magyarországon.
- Az aranyforint bevezetése: firenzei minta alapján magas nemesfém tartalommal.
- Kapudó: Az első közvetlen adó. Minden olyan jobbágycsoport után, amelyen egy megrakott szénsekér befér 18 ezüstdénár adót kellett fizetni évente. Az értékálló pénz verése miatt, nem tudja rontani a pénzt, és így jövedelemtől esik el. Ennek a hiánynak a pótlására vezeti be a kapudót.
- Harmincad vám: A kereskedőnek az áru értéke után fizetett járulék

IV. Károly Róbert külpolitikája:

- A békepolitika és a szövetségek építése volt az alapvető célja.

Visegrádi királytalálkozó:

Három király találkozik 1335-ben: - Luxemburgi János(Cseh király)

-Nagy Kázmér(Lengyel király)

-Károly Róbert

Cseh-Lengyel vita van. Károly Róbert a döntőbíró. A király megegyezik, hogy a nyugat-európai kereskedelmet Bécs helyett Prága felé irányítják.

2. TÉTEL: A NAGY FÖLDRAJZI FELFEDEZÉSEK ÉS KÖVETKEZMÉNYEI

I. OKAI:

- Európában egyre nagyobb az igény a keleti árukra, de egyre nehezebb ezt beszerezni a Török Birodalom miatt (akadályozzák a kereskedelmet)
- Nyugat-európai gazdaságban nincs elég nemesfém: „nemesfém-éhség”

Ezek miatt megjelenik az igény arra, hogy új útvonalakat és területeket fedezzenek fel.

II. TALÁLMA NYOK:

- Megjelenik az a nézet, hogy a *Föld gömb alakú*
- *Pontosabb térképeket szerkesztenek*
- *Hajózás fejlődik*: megismerik az iránytűt, új hajótípus (*karavella*) mozgékony, de erős felépítésű (lehet vele a nyílt óceánon is biztonságosan hajózni)

A találmányok segítik azt, hogy hosszú útra is elinduljanak a hajósok.

III. FELFEDEZŐK: INDIÁBA AKARNAK ELJUTNI

1. Portugál hajósok: céljuk, hogy Afrika partjai
 - *Bartolomeu Diaz*: 1487-ben eléri Afrika legdélibb pontját, a Jóreménység-fokot
 - *Vasco da Gama*: 1498-ban Afrikát körülhajózva eléri Indiát
2. Spanyol hajósok:
 - *Kolumbusz Kristóf*: itáliai származású hajós. Meggyőzi a spanyol uralkodót, hogy nyugat felé hajózva elérheti Indiát. 1492-ben eljut Amerikába, de nem tud róla. Ezután többször is járt ott.
 - *Amerigo Vespucci*: többször járt Amerikában, és tudósított az útjairól, így ismerték meg Európában az új kontinenst
 - *Magellán*: 1519-1521 között körülhajózza a Földet, így bebizonyítja, hogy a Föld gömb alakú

IV. GYARMATOSÍTÁSOK:

1. Portugálok:
 - Legfontosabb területek kezdetben Afrika és India voltak: Afrika partvonala mentén építik ki a gyarmatokat
 - Később fordulnak Dél-Amerika felé: Brazília a legfontosabb gyarmata
2. Spanyolok:
 - Spanyol hódítókat konkvisztádoroknak nevezzük (pl.: Pizzaro, Cortez). Őket egyből követik a hittérítők.
 - Könnyen legyőzik az indián birodalmakat (Inka, Azték, Maja Birodalom), mert:
 - Tűzfegyvereik vannak
 - Az indiánok között belső harcok vannak
 - Az európaiakat isteneknek hiszik
 - Az elfoglalt területek új tartományokat hoznak létre: Új-Spanyolország, Új-Granada, Peru
 - Gazdaság:
 - Ültetvényeken termelnek, elkezdnek Afrikából néger rabszolgákat szállítani
 - Sok ezüstöt szállítanak el
3. Angolok, franciák, hollandok: időben később kezdik el a gyarmatosítást, főleg Észak-Amerikában

V. FELFEDEZÉSEK KÖVETKEZMÉNYEI:

1. Új növények megismerése: paprika, paradicsom, burgonya, kukorica, dohány, gyapot, tök
2. Átalakul a kereskedelem: elkezd kialakulni a világkereskedelem
 - Amerikából Európába: nemesfém, nyersanyag szállítása
 - Európából Amerikába: iparcikkek szállítása
 - A kereskedelem központja az Atlanti-óceán medencéje lett!
- Sok nemesfém áramlik Európába: először Spanyolországba és Portugáliába, onnan pedig Nyugat-Európába. Így ezek az országok gazdagodnak meg jobban. A sok nemesfém miatt árforradalom alakul ki Európában.

3. tétel: A DUALIZMUS GAZDASÁGA

I. Általános jellemzők:

1967-ben kötik meg a magyarok és az osztrákok a kiegyezést, amelynek része egy tíz évre kötött gazdasági kiegyezés is.

A gazdaság fejlődik, amit segít az OMM létrejötte, mert:

- Megszűnik a kettős vámhatár
- Biztos piacot jelent a magyar termékeknek Ausztria
- Gazdasági és politikai stabilitás jött létre a kiegyezéssel

II. Mezőgazdaság:

- Tisza szabályozása és lecsapolások: újabb területeket tudnak művelés alá vonni, így 20 %-kal nő meg a szántóterületek aránya
- Gabonakonjunktúra: 1870-es évek elejéig nagy mennyiségben, jó áron lehetett értékesíteni a gabonát. Utána betört ez európai piacra az olcsó amerikai gabona, ezért nehezebbé vált a gazdasági helyzet. Magyarországot ez azért érintette kevésbé, mert védelmet jelentett a termékek számára az OMM piaca.
- Új eszközök: nagybirtokon általánossá válik a gépesítés és a vetésforgó. Kisbirtokon nem tudnak fejleszteni, és megmarad a kapás földművelés.
- Új növény –és állatfajták:
 - *Fejlődik a gyümölcs –és zöldségtermesztés*: a hegyvidéki szőlőinket teljesen kipusztítja az 1880-as évek elején a filoxéra járvány. Ezért a szőlőtermelést az Alföldre helyezik át (oka: itt a homok miatt nem tud pusztítani a filoxéra).
 - *Kapásnövények és ipari növények terjedése*: pl.: burgonya, cukorrépa, dohány
 - *Hússertések és tejelő szarvasmarhák terjednek*
- Fejlesztések: akadályt jelent a tőkehiány, ezért létrehozzák az OMGE-t (Országos Magyar Gazdasági Egyesület)

III. Ipar:

- Az ipari forradalomhoz kapcsolódó fejlesztések az 1890-es évektől terjednek. 1902-ben megalakult a GYOSZ (Gyáriparosok Országos Szövetsége), amelynek jelentős hatása volt a gazdaságpolitikára.
- Bányászat: szénbányászat fejlődik a leggyorsabban (szénre, mint nyersanyagra nagy szüksége van a gépiparnak). Ehhez kapcsolódó kohászat 3 nagy gyárban zajlik: pl.: Salgótarján-Rimamurányi Vasmű.
- Gépipar:
 - *Közlekedési eszközök gyártása*: a kiegyezés megkötése után felgyorsult a vasút fejlődése. Az első útvonalat 1846-ban Vác és Pest között adták át, majd hamarosan a Szolnok-Pest vonalat építették meg. Probléma a kiépítésben, hogy túlságosan főváros-központú a hálózat.
 - Vasúti eszközök gyártása: MÁVAG (Magyar Államvasúti Gépgyár)
 - Hajógyártás: Óbudán; Ganz Danubius
 - *Gőzgépek és mezőgazdasági gépek gyártása*
- Hadiipar: Weiss Manfréd Művek (az ország legnagyobb hadiipari üzeme lett 5 000 alkalmazottal)
- Elektronika –és elektrotechnikai ipar:
 - Ganz Villamossági Művek európai jelentőségű gyár
 - Egyesült Villamossági –és Izzógyár Rt. Jelentős exportot termel
- Vegyipar:
 - Chinoi gyógyszergyár 1911-től működött
- Élelmiszer –és könnyűipar:
 - Élelmiszeripar: magyar ipar vezető, legfejlettebb ágazata. 1900-ig Budapest a világ legnagyobb malomipari központja volt. Gyorsan fejlődik a cukoripar, söripar és húsipar.
 - Könnyűipar: textil -, bőr –és cipőipar nem fejlett, az osztrák és a cseh import a meghatározó

IV. Hitelszervezet: kialakul a széleskörű bank –és hitelszervezet. 1870-es válság miatt meggyengülnek a bankok pozícióik, de utána a hazai megtakarítások és a külföldi tőke miatt megerősödnek.

Legfontosabb bankok: Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, Pesti Hazai Első Takarékpénztár, Magyar Általános Hitelbank.

4. tétel: 1929-33-AS VILÁGGAZDASÁGI VÁLSÁG

I. A VÁLSÁG GYÖKEREI:

A gazdasági rendszer az USA-tól válik függővé.

Mezőgazdasági és ipari túltermelés:

- Beszűkül a felvevőpiac, mert a Szovjetunió nem vásárol, szűkül a gyarmati termelés és alacsonyabb az életszínvonal a háború után. Ezért nincs elég vásárló a termékekre.

II. A VÁLSÁG KEZDETE ÉS LEFOLYÁSA:

1. 1929. október 24. (fekete csütörtök): New Yorkban a tőzsdén a részvények árai hirtelen zuhannak
1929. október 29. (fekete kedd): a New York-i tőzsde teljesen összeomlik (tőzsdekrach)

Következmények:

- Részvények elértéktelenedése miatt iparvállalatok mennek tönkre
- Az iparvállalatokban érdekeltséget szerző bankok is tönkremennek
- Mezőgazdasági termelők sem tudják értékesíteni a termékeiket

2. Kiterjedést segíti:

Az államok szokásos módon kezelik a válságot:

- Szűkítik a termelést, takarékosági intézkedéseket vezetnek be
- Emiatt sokakat elbocsátanak
- Tovább szűkül a piac, és fennmarad a túltermelés

3. A válság gazdasági és politikai jelenségei:

- Nő a munkanélküliség, romlik az életszínvonal
- A kormányon lévő pártok tehetetlenek, ezért megnő a szélsőséges pártok politikai szerepe

4. Területi különbségek:

- Legjobban az USA-t és Németországot érinti (szoros gazdasági kapcsolatok az 920-as években)
- Nagy-Britanniát és Franciaországot már kevésbé érinti
- Szovjetunió elzárkózik, ezért őt sem érinti nagyon (alátámasztja Sztálin politikáját)

III. MEGOLDÁS:

1. Keynes (brit közgazdász) elmélete:

Az államnak be kell avatkoznia a gazdasági folyamatokba. Állami megrendelések kellenek a nem termelő szektorba, így nő a foglalkoztatottság és a kereslet, de nem bővül a termelés.

2. USA megoldása:

1932-ben Franklin Rooseveltet választják meg elnöknek, intézkedéseinek alapja Keynes elmélete volt.

- a. Első intézkedései:

- Négynapos bankzárlatot rendel el
- A bankok újranyitását a pénzügyminiszter engedélyéhez köti
- Csak az erős bankok nyithatnak ki újra, így sok gyenge bank nem működhet tovább, az újranyitottakkal szemben nő a bizalom

- b. Bevezeti a New Dealt: (Új irány)

- Polgári Tartalék Hadtest: munkanélküli fiatalokat hív be, ingyen kaptak étkezést, szállást, egyenruhát és napi egy dollár zsebpénzt
- Közmunkaprogram hirdetése: a Polgári Tartalék Hadtest feladata az útépítés, erdőirtás, folyószabályozás, talajjavítás, parképítés. Legfontosabb a Tennessee-völgy szabályozása.
- Mezőgazdaság helyreállítása:
 - Csökkenti a vetésterületet és az állatállományt
 - Adósságok visszafizetésére haladékot ad
- Ipar helyreállítása:
 - Hatalmas összegeket fordít a közmunkára és az újjáépítésekre
 - Tisztességes verseny körülményeit szabályozza
 - Munkások jogait kollektív szerződésekkel biztosítja
 - Rendezik a munkanélküliek segélyezését

Roosevelt felhasználja a propagandát az intézkedések népszerűsítésére:

- Kandalló előtti beszélgetések: a rádióban személyesen, közvetlenül beszél a lakossághoz
- Kék Sas akció: a New Dealt betartó gyárak árúit ezzel jelölik, és segítik ezzel a termékeik megvásárlását

5. tétel: EGYHÁZ SZEREPE A KÖZÉPKORI MŰVELŐDÉSBEN

A középkorban a katolikus (nyugati) papság volt a hitélet irányítója. Ők birtokolták az írástudás hatalmát, hozzájuk kapcsolódott az oktatás és a legfejlettebb gazdaságok is.

I. SKOLASZTIKA:

Ókori bölcséleten alapuló középkori keresztény filozófia, amely Aquinói Szent Tamás nevéhez fűződik. Legfontosabb tanítása, hogy meghúzza a hit és az ész közötti határvonalat. A hittel a teológia foglalkozik, de engedi a tudományos gondolkodást.

II. EGYETEMEK: Universitas= egyetem=tanárok és diákok közössége

Megalakulását a pápa engedélyezte, és függetlenül működött a földesúri hatalomtól. Az első egyetemek a XII-XIII. században alakultak: Bologna, Sorbonne, Oxford.

Felépítésük:

- Élén áll a rektor, az egyes karok vezetője a dékán, a tanárokat magisternek hívták.
- A tanítás nyelve a latin volt
- 4 karból állt:
 - Szabad művészetek kara: ezt mindeninek el kellett végeznie, ha tovább akart tanulni. A 7 szabad művészetet oktatták.
 - Többi kar: jogi, orvosi, teológiai.

III. ÉPÍTÉSZET:

Rómán stílus: XI-XII. sz. a román építészet jelentős alkotásai a székesegyházak voltak (pl. worms, mainzi székesegyház). Magyarországi példák: jáki és lébényi templom.

Stílusjegyei: tömör formák, falak és egyszerű áttekinthető szerkezet. Római mintát követtek a boltívek és a félköríves dongaboltozatok is. Mivel védelmi szerepet is betölthettek, vastag, tömör oldalfalak, kisméretű ajtók (bélletes kapu), lőrészerű ablakok jellemzik.

Gótikus stílus: szülőhazája Franciaország volt, a XII. sz.-ban hódított teret. Főleg katedrálisokat, székesegyházakat és kastélyokat építettek ilyen stílusban (pl. kölni, milánói dóm, párizsi Notre Dame).

Stílusjegyei: a keresztboltozatok terhet az oszlopok és a támpillérek tartották, így a falak vékonyabbá, magasabbá válhattak. Csúcsíves, mérműves ablakok világossá tették a templomokat, az ablakokat színes ólomüvegek fedték. Jellemző formái a csúcsíves boltozatok, csipkézett tornyok.

IV. SZERZETESRENDEK:

Az első európai rendet az V-VI. század fordulóján Nursiai Szent Benedek alapította Monte Cassinóban. A bencés rend tagjai nem sanyargatták magukat. Jelszavuk: Imádkozz és dolgozz! A rend kertjei voltak a kor mintagazdaságai, szerzeteseik a kor legműveltebb emberei voltak.

6 tétel: TRIANONI BÉKESZERZŐDÉS KÖVETKEZMÉNYEI

I. GYŐZTESEK:

A győztes antant hatalmak 1919 januárjában Párizs környékén ültek össze tárgyalni (Párizs környéki békék). Céljuk, hogy egy újabb háborút elkerüljenek, és a veszteseket meggyengítsék.

II. A TRIANONI SZERZŐDÉS MEGKÖTÉSE:

Az antant érdeke, hogy olyan kormány legyen Magyarországon, amely képes önálló kül –és belpolitikát folytatni. George Clerk antant követ átmeneti koalíciót hoz létre, és olyan kormány alakul, amelyet az antant is elismer. A belpolitika rendezése után a magyar kormány aláírja a versaillesi Trianon palotában a rá vonatkozó békét (1920. június 4.)

III. A SZERZŐDÉS JELLEMZŐI

- Aláírás körülményei: 1920 elején utazik a békeküldöttség a tárgyalásokra (pl.: Bethlen István, Apponyi Albert, Teleki Pál).
Tudományos érvekkel és a wilsoni 14 pontra hivatkozva próbálják bizonyítani a történelmi Magyarország egységének fontosságát. Érveiket nem veszik figyelembe a győztesek.
- Alapadatok:
Magyarország területe 282 000 km²-ről 93 000 km²-re csökken (72 %-os veszteség)
Magyarország lakossága 18,2 millióról 7,6 millióra csökken (62 %-os veszteség)
- Területek:
Csehszlovákia: Felvidék, Csallóköz, Kárpátalja
Románia: Erdély, Székelyföld, Tiszántúl és Bánság keleti része
Szerb-Horvát-Szlovén Királyság (Jugoszlávia): Bánság nyugati része, Bácska, Dél-Baranya, Muraköz, Horvátország
Ausztria: Burgenland
Olaszország: Fiume
Lengyelország: néhány település Észak-Magyarországon
- Katonai előírások: nem lehet általános hadkötelezettség és modern fegyverzet; hadsereg maximális létszáma 35 000 fő

IV. TRIANON TÁRSADALMI KÖVETKEZMÉNYEI

- Elcsatolt területek magyar lakossága:*
 - Létszámuk:
 - Romániához 1,6 millió fő; Csehszlovákiához 1 millió fő; Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz 550 000 fő; Ausztriához 25 000 fő került
 - Területi elhelyezkedésük: főleg a határmenti sávban + Székelyföld
 - Helyzetük: kisebbségvédelmi szerződést írnak alá az új államok, de azt a gyakorlatban nem vagy csak részben érvényesítik
- Menekültek:*
 - A romló körülmények miatt sokan Magyarországra menekülnek az elcsatolt területekről
 - Nekik Magyarországon nem tudnak megfelelő szállást, munkát biztosítani, ezért többségük vagonokban él
 - Ahogy javul Magyarország helyzete, sikerül rendezni a menekültek problémáit
- Magyarország népessége:*
 - Lecsökkent 10 %-ra a magyarországi nemzetiségek aránya
 - Ezzel együtt a vallási felekezeti összetétel is módosult (ortodoxok és görög katolikusok aránya csökkent jelentősen)

7. TÉTEL: ÉLETMÓD A KÁDÁR-KORSZAKBAN

I. Gazdasági reform (1968):

1967-ben a reformokat kívánó politikusok kerülnek a párton belül előtérbe (Fock Jenő, Fehér Lajos, Nyers Rezső). Kimerült a gazdaság növelésének bázisa, ezért szükség van az átalakításra

1968. január 1.: elkezdődik az ÚJ GAZDASÁGI MECHANIZMUS

- *Piacgazdaság elemeit* is fel lehet használni a szocializmus építésében:
 - Vállalatok nagyobb önállóságot kapnak, így teszik őket érdekeltté a nagyobb teljesítmény elérésében
 - Valós árak és bérek kialakítására törekednek
- Politikai megfontolásból fékeket építenek a rendszerbe: a teljes foglalkoztatást fenn kell tartani és sok terméknél fennmarad a kötött ár
- *Eredmények:*
 - Gyorsan nő a lakosság fogyasztása, emelkedik az életszínvonal (mosógép, rádió, televízió, később az autó elérhetővé válik)
 - Elnevezések a korszak Magyarországra: „legvidámabb barakk”, „gulyáskommunizmus”, „frizsiderkommunizmus”

1972: leállítják a reformokat, mert:

- Ideológiai szempontból támadják (kapitalizmus elemeit építik be)
- Megerősödik a párt belső ellenzéke

II. Jólét:

- Életmód: megszűnik a mindennapos nélkülözés és kiegyenlítődnek a jövedelmi viszonyok. Nő a szellemi foglalkozásúak aránya. Több lehetőséget adnak a külföldi utazásokra.
 - Problémák: nem mindenki jut hozzá egyenlő arányban a szolgáltatásokhoz. Vezető elit sokféle előnyt élvezett (soron kívül jutnak pl. autóhoz). A hiánygazdaság miatt hosszú várakozási idő van több terméknél, vagy „pult alól” lehet hozzájuk jutni. Megjelenik az egészségügyben a hálapénz rendszere.
 - Túl sokba került az országnak az életszínvonal-politika. Emellett a gazdaság veszteséges ágazatait is finanszírozni kellett. Ezek fokozzák az ország eladósodását.
- Kultúra: Aczél György vezetésével a kultúrpolitika is bizonyos teret enged az újításoknak
 - 3T: támogatás, tűrés, tiltás. Már közreadják azokat a munkákat is, amelyek nem tükrözik a marxista-leninista szemléletet, de politikailag veszélytelennek tekinthetők.
 - Fontos szerepet kap a filmgyártás: Szabó István, Jancsó Miklós, Makk Károly filmjei
- Szociálpolitika: nyugdíjbiztosítás kiterjesztése, női munkaerő biztosítása miatt kiépítik a bölcsődei és az óvodai hálózatot.

III. Válság kibontakozása:

- *Gazdasági válság:*
 - 1973-as kőolajválság: egyre rosszabb az ország gazdasági helyzete, amit tovább ront az ország rossz hitelpolitikája, és az ország belekerül az eladósodási spirálba.
 - 1979: megpróbáltatások hoznak (pl. áremelések, reálbérek csökkentése), de hosszú távon nem hoz sikert.
 - Eredmény: nem tudják már megőrizni a korábbi életszínvonalat, egyre többen szegényednek el. Így sokan a rendszertől is elfordulnak.
- *Politikai válság:*
 - 1980-as évek közepén a Szovjetunióban is jelentkeznek a gazdasági-politikai gondok. Emiatt itt is reformokat vezetnek be (Gorbacsov). Így Magyarországon is teret kapnak a reformerők. MSZMP vezetése nem tudja kezelni a kialakult válsághelyzetet, így megerősödik a párton belüli ellenzék.

8. TÉTEL: HUNYADI MÁTYÁS (1458-1490)

I. HATALOMRA JUTÁSA:

V. László király még nagyon fiatal. Hívei a Cillei-Garai bárói liga tagjai.

Szembekerülnek a Hunyadiakkal. Hunyadi Lászlót (Hunyadi János idősebb fia) elfogják, és lefejezik, míg öccsét, Mátyást fogságban tartják és Prágába szállítják.

1458: V. László hirtelen halála miatt a rendek az országgyűlésen új uralkodót választanak. Szilágyi Mihály (Hunyadi János sógora) eléri, hogy Mátyást válasszák meg. Mátyás váltságdíj, és a cseh király lányával kötött házassága fejében hazajöhet Magyarországra.

II. HATALOM MEGSZILÁRDÍTÁSA:

A bárókat háttérbe szorította (pl. Szilágyi Mihályt is), és a köznemesek jogait erősítette meg. Saját híveit (pl.: Vitéz János, Ernuszt János, Janus Pannonius) nevezi ki a fontos tisztségekbe.

1463: korábbi hívei fellázadnak Mátyás ellen, ennek leverése után változtat a politikáján. Ehhez hozzájárult, hogy 1463-ban egyezséget köt III. Friggyessel a Szent Korona visszaadásáról:

- ◆ Fizet a Koronáért
- ◆ Ha fiú utód nélkül hal meg Mátyás, akkor a Habsburgokra száll a trón
- ◆ 1464-ben hivatalosan is megkoronázzák Mátyást

III. ÁLLAMSZERVEZETI REFORMJAI:

1. szakképzett, királytól függő, nemesi vagy polgári származású, állandó tisztviselőket alkalmaz
2. csökkenti a királyi tanács befolyását, átszervezi a kancelláriát
3. jövedelmei:
 - a. ismételten bevezeti a nemesfém monopóliumot
 - b. több régi adót megszüntet, mert sokan mentesülnek alóluk
 - c. bevezeti a füstpénzt: jobbágy-háztartásonként kell fizetni (hasonló a kapuadóhoz, de azt jobbágytelkenként kell fizetni; nem számított, hogy egy telken, hány család élt)
 - d. a legnagyobb tételt a rendkívüli hadiadó jelenti

Megnövekedett bevételei teszik lehetővé, hogy jól képzett zsoldossereget tartson fenn.

IV. HADSEREGE:

- ◆ Zsoldosereg (Fekete Sereg): háború esetén 15000-20000 főből állt, alapját a legyőzött huszita vezér, Giskra csapatai adták. Mellettük lengyel, német zsoldosok.
- ◆ 4 fegyvernem: nehézlovasság, könnyűlovasság, gyalogság, tűzérség
- ◆ Folytatta a török ellen a déli végvárrendszer kiépítését. Ennek külső vonala az Al-Dunától az Adriáig tartott (Nándorfehérvár, Szabács, Jajca), belső vonalának fontos tagjai: Karánsebes, Lugos, Temesvár.

V. HARCAI:

- ◆ **Török ellen: aktív védekező politika elsősorban**
 - Uralma kezdetén visszafoglalja a déli végvárat
 - 1476-ban visszaszerzi Szabácsot, 1479-ben Kinizsi Pál Kenyérmezőnél legyőzi a török sereget. Végül a török szultán, II. Bajezid békét köt vele
- ◆ **Nyugati politika: célja a német-római császári cím megszerzése**
 - Cseh trónt akarja megszerezni (a cseh király az egyik választófejedelem), csak Morvaország lesz az övé
 - Elfoglalja Bécset, és 1485-ben ide helyezi át székhelyét.

VI. MÁTYÁS, A RENESZÁNSZ URALKODÓ:

Jövedelmeiből támogatja a kultúra fejlesztését. Ezt segítette az is, hogy feleségül vette az itáliai születésű Beatrixot. Nagy építkezéseket folytat Budán és Visegrádon. Híres a könyvtára: Bibliotheka Corviniana (corvinák)

9. TÉTEL: A REFORMÁCIÓ

I. A REFORMÁCIÓ OKAI:

- a római katolikus papok világias életet élnek, nagy a vagyonuk
- a reformáció közvetlen kiváltó oka az ún. **búcsúcédulák árusítása** volt. A búcsúcédula megvásárlása ellenében a pápa elengedte az egyházi büntetést. A belőlük származó jövedelemből fedezték a Szent Péter Bazilika építési költségeit.

II. NÉMET REFORMÁCIÓ: (LUTHER FELLÉPÉSE, TANÍTÁSA):

1517. október 31-én kiszegelte Luther a tanait **Wittenberg** kapujára (ez a reformáció kezdete):

- bűnt egyedül Isten bocsáthatja meg ⇒ egyedül a hit által üdvözl az ember
- a hit egyedüli forrás a Biblia
- nincs szükség költséges szertartásokra, hatalmas egyházi vagyonra, a pápai hatalomra

Luthert eretnekséggel vádolták a tanításai miatt, mire ő elfordult Rómától. Az 1521-es wormszi birodalmi gyűlésen Luthert tanai visszavonására szólították fel, de ő ezt nem tette meg, ezért birodalmi átokkal büntették (bárki büntetlenül megölhette).

Bölcs Frigyes vette védelembe, Wartburg várában élt álnéven Luther (itt fordította németre a Bibliát, megteremtve ezzel a német irodalmi nyelv alapjait).

III. NÉMET REFORMÁCIÓ, VALLÁSHÁBORÚ:

1. **Harcok:** A reformáció eszméi gyorsan terjedtek, a szétagolt német területeken sok fejedelem Luther mellett állt, hogy így is tudja a hatalmát növelni.
Az 1529-es speyeri birodalmi gyűlésen a római katolikus egyház korlátozni akarta Luther híveit, ami ellen ők protestáltak (= tiltakoztak) Innen ered a protestáns elnevezés.
2. **Megegyezés:** A katolikusok és a protestánsok között fegyveres harc kezdődött, aminek az **1555-ben** megkötött **augsburgi vallásbéke** vetett véget:
„akié a föld, azé a vallás” –elv (a terület tulajdonosa határozza meg, hogy az ott élők milyen vallásúak legyenek)
3. **Anabaptisták:** (újrakeresztelők): a német reformáció másik irányzata
Vezetőjük: Münzer Tamás. Tagjaikat felnőtt korban újra megkeresztelik.

IV. SVÁJCI REFORMÁCIÓ:

1. Református (kálvinista) egyház

Vezetője **Kálvin János** Genfben kerül, ahol prédikátor lesz, majd megkezdte egyháza szervezését:

- egyháza a Biblián alapul
- hirdette a predesztinációt, azaz eleve elrendelés tanát: Isten mindenkit eleve elrendelt üdvösségre vagy kárhozatra, s ez független a jó és rossz cselekedetektől.
- olcsó egyház, nincs fényűzés, a templomokat nem díszítik
- Egyházszerkezete hasonlít a városok irányításához:
az egyházat a lelkészek és a világi hívekből álló presbitérium közösen irányítják

Kálvin Genfben megszerezte az egyeduralkodó hatalmat, és diktátori hatalma lett. Kíméletlenül üldözte azokat, akik nem értettek vele egyet.

2. **Antitrinitárius, unitárius egyház:** a svájci reformáció másik irányzata:
 - Vezetőjük: Szervét Mihály, akit Kálvin kivégeztet
 - tagadja a Szentháromságot

Az ellenreformáció (katolikus megújulás): Az ellenreformáció katolikus mozgalom a reformáció visszaszorítására.

A megújulás legfontosabb lépései:

1. 1540-ben Loyolai Ignác vezetésével megalakult a jezsuita rend (Jézus Társasága):
 - szigorú szabályok szerint élnek a szerzetesek, ahol nagyon fontos a tanulás
 - nagyon képzett, tanult tagjai vannak, akik vitába szállnak a protestáns vallásúakkal
2. **tridenti zsinat:**(1545-63):
 - betiltották a búcsúcédulák árusítását
 - papnevelő intézeteket állítottak fel, hogy képzettebbek legyenek a papok
 - kiadták az Indexet (tiltott könyvek jegyzéke)
3. **Barokk stílus:** építészeti stílus, amelyre jellemző az aranyozás, nagy magasságú épületek, túldíszítettség. az egyháznak az volt a célja, hogy ezzel is kifejezze az egyház jelentőségét.

10. tétel: A holocaust

I. Az elnevezés:

- holocaust: görög szó, jelentése áldozat vagy tűzben égő
- Endlösung: német kifejezés, jelentése végső megoldás
- soá: héber kifejezés, jelentése katasztrófa

II. Az antiszemitizmus szerepe a náci ideológiában: (antiszemitizmus=a fajelmélet szélsőséges formája, amely a zsidók ellen irányul)

Hitler nemzetiszocialista propagandájában a zsidókat bűnbakként állította a németek elé:

- Mein Kampf-ban fogalmazza meg
- fajelmélete szerint az árják az uralkodó faj, ami a németek felsőbbrendűségét hirdeti
- ehhez képest a zsidók tehetnek a német gazdasági és politikai gondokról
- a zsidók elleni harc célja a faji fennmaradás, mert a zsidók a világ feletti uralom megszerzésére törnek

III. Zsidóüldözés fázisai Németországban:

A háború előtt:

1. 1933. január 30.: Hitler lesz Németország kancellárja, és megkezdődik az ideológia megvalósítása a gyakorlatban: megfélemlítés, kirekesztés. kezdetben még támogatja is a kormány a zsidók önkéntes kivándorlását és nincsenek konkrét intézkedések a zsidók ellen.
2. 1935. szeptember: nürnbergi törvények:
 - a. a zsidókat nem tekintik teljes jogú állampolgárnak
 - b. megtiltják a zsidók és nem zsidók közötti vegyes házasságokat
3. 1938. november 9-10.: kristályéjszaka; zsinagógák és zsidó üzletek lerombolása
30 ezer embert letartóztattak, sokakat meggyilkoltak. Szétverték 7500 üzletet, felgyújtottak és szétromboltak több mint 200 zsinagógát. Ezt követően a zsidókat kötelezték arra, hogy 1 milliárd márkát fizessenek „az okozott károk fejében”. Az utcákat borító üvegcserepek halmairól nevezték el ezt az éjszakát Kristályéjszakának

A II. vh. alatt:

1. Hitler Heydrichet bízta meg a zsidókérdés megoldásával:
 - a. elkezdődik a zsidók gettókba tömörítése (egy-egy lakóközteret jelölnek ki nekik, ahová be kell költözniük)
 - b. elkezdik őket hadiipari munkára fogni
2. 1942. január 20.: Wannsee-ben döntés született a végső megoldásról (Endlösung)
 - a. összegyűjtött zsidókat keltre szállítják, hogy ott dolgozzanak, amibe vagy belehalnak vagy megsemmisítik őket
 - b. nyáron megindul a koncentrációs táborok felállítása: Auschwitz/Birkenau, Treblinka, Majdanek)

a munkaképteleneket tömegesen küldik gázkamrába (ciklon-B)
a halottakat krematóriumokban elégették
3. 1943-44: megindulnak a deportálások más európai országokból is:
 - a. Olaszország, Balkán államai
 - b. Magyarország: 1944 áprilisában kezdődik a vidéki zsidók deportálása

IV. Áldozatok: számuk bizonytalan 5-6 millió főre is teszik. (kb. 200 000 roma)

11. tétel: AZ ATHÉNI DEMOKRÁCIA

A politikai jogokat Athénban az arisztokrácia birtokolta, az állam irányításában származási alapon az arisztokrácia vett részt. A gyarmatosítások hatására a démosz (köznép) gazdasági hatalomhoz jutott. A démosz a politikában is nagyobb szerephez akart jutni.

I. A DÉMOSZ KÜZDELME JOGAI ELNYERÉSÉÉRT:

1. Drakón – Kr. e. 621.:

Írásba foglalta a törvényeket, amelyek nagyon szigorúak voltak. Jelentősége az, hogy határt szabott az arisztokraták önkényének.

2. Szolón – Kr. e. 594.:

- Adósrabszolgáságot eltörli és elengedi az adósságokat
- Vagyoni alapon osztja fel a társadalmat; négy vagyoni kategóriát határoz meg, és ehhez kapcsolta a politikai jogokat. 500 mérő, 300-500 mérő, 200-300 mérő és 200 mérő alattiak. Politikai jogokkal csak az első két kategóriába tartozók rendelkeztek.

3. Peisizisztratosz – Kr. e. 560-527.:

- Türrannosz, azaz zsarnok volt; egyeduralkodó Athénban
- Athén gazdasága fellendül, nagy építkezéseket folytat
- Fiai követik a hatalomban, akiket megölnék ill. elűznek az athéniak

4. Kleiszthenész – Kr. e. 508.:

- Területi alapon határozza meg a polgárok jogait
- Athént és környékét 10 kerületre, azaz PHÜLÉ-re osztott, és mindegyik phülébe tartozott:
 - Egy városi rész
 - Egy mezőgazdasági rész
 - Egy tengerparti rész

Minden phülé 50-50 főt küldött az 500-ak tanácsába, a buléba és phülénként választották meg a sztratégoszokat is.

- Bevezeti a cserépszavazást:
 - Célja: a zsarnokság megelőzése
 - 6000 szavazat leadása esetén volt érvényes
 - Akinek a neve a legtöbbet szerepelt a cserepeken, 10 évre száműzték Athénból, de a vagyonát megtarthatta

II. ÁLLAMSZERVEZET:

Bulé: törvényeket készíti elő

Ekkleszia (népgyűlés): törvényhozás, legfontosabb kérdésekben dönt

Tagja: minden 18 évnél idősebb szabad athéni férfi

Sztratégosz: legfontosabb tisztség

A 10 hadvezér az athéni állam tényleges vezetője.

III. TÁRSADALOM:

- Szabadok: ők vehetnek csak részt a politikai életben és az állam irányításában
- Metoikosok: bevándorolt szabad idegenek, adót fizetnek
- Rabszolgák

12. tétel: A KIEGYEZÉS MEGKÖTÉSE, TARTALMA

I. A Bach-korszak vége:

1859-ben Ferenc József menesztte Alexander Bach-ot a rossz gazdasági helyzet és az olaszokkal szembeni katonai vereség miatt (lásd: olasz egység).

1860. október: Októberi diploma, 1861. február: Februári pátens: ezekben Ferenc József kedvezményeket ad, de egy olyan Birodalmi Gyűlés felállítását tervezi, amelynek a többi országgyűlés alárendelt.

1861-re összehívja a magyar országgyűlést, ami elutasítja a Februári pátent.

II. 1861. évi országgyűlés: két párt alakul ki

1. Felirati Párt: Deák Ferenc vezetése. A királynál feliratban kell elutasítani a Birodalmi Gyűlés felállítását. Ez azt jelenti, hogy elfogadják Ferenc Józsefet uralkodónak annak ellenére, hogy még nem koronázták meg magyar királynak.
2. Határozati Párt: Teleki László vezetése. Határozatban kell elutasítani a Birodalmi Gyűlést. Ez azt jelenti, hogy nem ismerik el Ferenc Józsefet uralkodónak.

A szavazáson 3 szavazattal a Felirati Párt győzött. Ez jelzi, hogy van igény a megegyezésre, de nem biztos a támogatása.

III. Deák Húsvéti cikke:

Az osztrákok a külpolitikai sikertelenségek, a magyarok pedig a passzív ellenállás kifulladás miatt hajlanak a megegyezésre.

1865: a Pesti Hírlapban Deák megjelenteti a Húsvéti cikket, amelyben hajlandó engedni a Habsburgoknak a hadügy, külügy és pénzügy területén. Cserébe kéri az alkotmányosság (Áprilisi törvények) bevezetését.

1866: Königrätz-nél vereséget szenvednek az osztrákok a poroszoktól (lásd: német egység).

1867: megszületik a Kiegyezés a magyarok és az osztrákok között.

IV. A kiegyezés megkötése:

- 1867. február: Andrássy Gyula Magyarország miniszterelnöke lesz
- 1867. június: megkoronázzák Ferenc Józsefet magyar királynak
- 1867. július: megszületik a kiegyezési törvény (1867. évi XII. tc.)

III. A kiegyezés tartalma:

Létrejön az Osztrák-Magyar Monarchia (OMM) az osztrákok és a magyarok megegyezésével.

Kétközpontú, dualista monarchia jön létre → DUALIZMUS 1867-1918 között tartó időszakot jelöl.

A dualizmus államszervezete:

- Ausztria és Magyarország a két központ, amelyeknek közös az uralkodójuk (Ferenc József)
- Országgyűlések:
 - *Ausztriában* Birodalmi Gyűlés: neki felelős az osztrák kormány
 - *Magyarországon* az országgyűlés működik: nem rendelték alá a Birodalmi Gyűlésnek; szintén működik a parlamentnek felelős kormány
 - *Horvát országgyűlés:* a nemzetiségek közül egyedül nekik van parlamentjük; tagjai közül 40 képviselő és 3 tag a magyar országgyűlésbe kerül
- Közös ügyek:
 - *Külügy*
 - *Hadügy:* a hadsereg felépítése
 - Közös hadsereg: K. u. K. (Kaiserlich und Königlich), császári és királyi hadsereg
 - Landwehr: az osztrák sereg
 - Honvédség: magyar hadsereg

Pénzügy: a külügy és a hadügy finanszírozására. Az aktuális gazdasági helyzetnek megfelelően az osztrákok és a magyarok fizetik. A kvóta Ausztria esetében 70%, Magyarországnak 30%.

13. tétel: ISTVÁN KIRÁLY ÁLLAMSZERVEZŐ TEVÉKENYSÉGE

I. HATALOMRA KERÜLÉSE:

Apja, Géza fejedelem halálakor kétféle öröklési rend szerint lehetett örökölni a fejedelmi címet: a **primogenitura** az elsőszülöttségi jog öröklési rendje. Ez alapján István az örökös, Nyugat-Európában ezt alkalmazták. A magyarok körében hagyományos öröklés a **szeniorátus**, amely szerint a nagycsaládban a legidősebb, még vezetésre alkalmas férfi örökölte a hatalmat. Ez alapján Koppány követte volna Gézát a fejedelmi székben. Hatalma megszilárdítása miatt le kellett győznie az ellene lázadó Koppányt; később Ajtonyt, Vazult is.

II. EGYHÁZSZERVEZŐ TEVÉKENYSÉGE:

- 1000 végén koronázzák meg Istvánt. A koronát a pápától kapja, ami azért volt nagyon fontos, mert így az ország nem lett a német-római császár hűbérese.
- Az új állam megszilárdulásának feltétele volt a kereszténység megerősítése. Legfontosabb intézkedései:
 - hatalmas birtokokat adományoz az egyháznak
 - minden 10 falu építsen templomot, kötelező a vasárnapi misére járás
 - kiépítette az egyházzervezetet:
 - 10 püspökség (pl. Eger, Vác, Győr, Veszprém)
 - 2 érsekség (Esztergom, Kalocsa): az érsekség megszervezése a német-rómainak független egyházzervezet kiépítése miatt volt fontos lépés
 - megindul a hazai papképzés
 - meghonosodik a szerzetesség (bencés rend központja Pannonhalma)
 - egyházi tized (dézma): a király a termés egy tizedét adja a püspökségnek.

III. A KIRÁLYI VÁRMEGYERENDSZER KIÉPÍTÉSE: a királyi hatalom megerősítésével párhuzamosan zajlik

- A vármegyében földbirtokos volt az uralkodó mellett az egyház, a magánföldesurak és a vitézek is.
- A királyi vármegye központja a vár; feladata a királyi udvar eltartása:
 - itt dolgozik a várnép
 - a katonai feladatokat a várjobbágyok látják el.
 - A vármegye élén az ispán áll. Feladata háborúban hadvezér, békében bíraskodik és adószedő. Megkapja a megyei királyi jövedelmek 1/3-ad részét.

Királyi tanács:

Az uralkodó döntéseiben meghatározó szerepe van. Tagjai a legbefolyásosabb földesurak és egyházi személyek. Kiemelkedik a nádor, aki a király után az ország második ember lett.

IV. TRÓNUTÓDLÁS

István örököséül fiát, Imrét jelölte ki, de az ő halála után választása lánytestvérének fiára, Orseolo Péterre esett, aki már az 1020-as évektől kezdve a magyar királyi udvarban élt.

14. tétel: II. JÓZSEF URALKODÁSA (1780-1790)

Célja a Birodalom érdekeinek védelme, egységes államot kialakítani, erős gazdaságot teremteni. Nem koronáztatja meg magát magyar királynak (csak osztrák császár) → „kalapos királynak” nevezik

I. RENDELETEI:

1. VALLÁSRA VONATKOZÓAK.:

- A nem hasznos szerzetesrendeket beszünteti
- Beavatkozik a vallási ünnepek megtartásába, miserendbe
- Zárolja az egyházi jövedelmeket
- TÜRELMI RENDELET -1781: evangélikusok, reformátusok és görögkeletiek számára ad nagyobb szabadságot a vallás gyakorlásában. De nincs teljes vallásszabadság, mert nem terjed ki minden felekezetre.

→ intézkedések miatt VI. Pius pápa személyesen akar rá hatást gyakorolni, hogy vonja vissza intézkedéseinek egy részét („fordított Canossa-járás”), de ez nem sikerül neki

2. NYELVRENDELET -1784:

Az eddig használt latin helyett a német lesz a közigazgatás nyelve. Ez ellen a magyar rendek felháborodnak, és felerősödik a nyelvújító mozgalom (céljuk, hogy a magyar nyelvet alkalmassá tenni a modern dolgok kifejezésére is)

3. KÖZIGAZGATÁSI REFORM -1785-1786:

Intézkedései: az egész Birodalmat 13 körzetre osztja → ezek közül az egyik Magyarország. Ezt további tíz közigazgatási kerületre osztja. Megszünteti a főispáni tisztséget, helyette a megyét az általa kinevezett alispán vezeti.

Célja: megyerendszer és a megyei hatalom visszaszorítása, egységesen igazgatott Birodalom

4. JOBBÁGYRENDELET – 1785:

- Jobbágy helyett a paraszt elnevezést kell használni.
- Megszünteti a röghöz kötést
- A jobbágyság mesterséget tanulhatnak, munkát vállalhatnak

II. URALMÁNAK VÉGE:

Egyre kevesebben támogatják (híveit josefinistáknak nevezzük).

Az orosz cárnő, Katalin oldalán részt vesz a török elleni háborúban → probléma, hogy nem érnek el sikereket.

A beteg II. József 3 kivételével minden rendeletét visszavonja („nevezetes tollvonás”):

Kivételek: türelmi rendelet, jobbágyrendelet, új lelkészekre vonatkozó rendelet.

A FELVILÁGOSULT ABSZOLUTIZMUS MAGYARORSZÁGON:

Mária Terézia uralmának második fele és II. József uralma.

Rendeletekkel kormányoznak, nem hívják össze a rendi országgyűlést.

Érvényesítik a felvilágosodás eszméit:

Vallási türelem, jobbágyság rendezése, oktatásügyi fejlesztés.

15. tétel: A SZTÁLINI DIKTATÚRA JELLEMZŐI

I. SZTÁLIN HATALOMRA JUTÁSA:

1922-ben megalakul a Szovjetunió. 1924-ben meghal Lenin. Ezután harc kezdődik a hatalom megszerzéséért.

Lehetséges vezetők:

Sztálin és Trockij, de Lenin egyikőjüket sem tartotta alkalmasnak

Sztálin szövetsézik Kamenyevvel és Zinovjevvel (TROJKA), és elszigetelik Trockijt

Végül Sztálin felszámolja a trojkát is (1927-1928), és gyakorlatilag egyedül irányítja a Szovjetuniót.

II. TERVGAZDÁLKODÁS:

1. Bevezetésének okai:

- 1926 után megtorpan a gazdasági fejlődés
- Belső társadalmi veszélynek érzik a gazdagodást

Sztálin úgy dönt, hogy fel kell gyorsítani a szocializmus építését, nem szabad hagyni, hogy a társadalmi különbségek fokozódjanak.

2. Tervgazdálkodás jellemzői:

- Központi tervezés:
 - központilag időarányos gazdasági terveket dolgozta ki (első ötéves terv 1928-1932 között)
 - olyan célokat fogalmaznak meg, amelyek teljesítése szinte lehetetlen
 - ha valaki nem teljesítette a célt, akkor erőszakosan megbüntették (papíron teljesítik az előírásokat)
- Gyorsított ütemű iparosítás:
 - A nehéziparba, bányászatba és energiaiparba ruháznak be elsősorban
 - Probléma: fogyasztási cikkek gyártása háttérbe szorul, ezért állandósul az áruhiány
- Újrafegyverkezés:
 - Cél az önvédelemhez szükséges eszközök előállítása, fel kell készülni egy esetleges háborúra
- Kollektivizált mezőgazdaság:
 - Ipar fejlesztéséhez a munkaerőt úgy teremtik meg, hogy azt a mezőgazdaságtól elvonják:
 - Egyéni parasztgazdaságok helyén termelőszövetkezeteket (KOLHOZ) és állami gazdaságokat (SZOVHOZ) hoznak létre
 - Jómódú parasztok (kulákok) ellenállnak, titokban vágják le az állatokat, rejtegetik a gabonát. Olyan sokat kell beszállítaniuk, hogy hosszú távon nem tudják fenntartani az önálló gazdálkodást.
 - Mezőgazdasági nagyüzemeket hoznak létre, ahol elkezdik a gépesítést:
 - Probléma: nincsen elég eszköz és szaktudás, így nem hatékony a mezőgazdaság, nincs elég gabona. 1929-1930: éhínségben többszázeken halnak éhen.

A tervgazdálkodás megszüntette a piaci viszonyokat, gazdaságilag irracionális, számszerűleg irracionális terveket kell teljesíteni. Hamis adatokkal dolgoznak, az emberek végleg kimerülnek, miközben az életminőségük alig javul.

III. SZTÁLINI DIKTATÚRA FŐBB JELLEMZŐI:

- Sztálin minden posztra a saját embereit nevezi ki
- Akik ellenállnak, meggyilkoltatja őket vagy politikai perbe fogja és koholt vádak alapján elítéli:
 - Meggyilkoltatja: Kirovot (1934) és Trockijt (1940)
 - Konfepció pereket Visinszkij főügyész vezet
 - 1936: első nagy moszkvai per (Zinovjev és Kamenyev kivégzése)
 - 1937: második nagy moszkvai per, hadsereg „lefejezése”
 - 1938: harmadik nagy moszkvai per (Buharin, Jagoda kivégzése)
- Szovjetunió minden részén (főleg Szibériában) munkatáborokat hoznak létre:
 - Cél: elvileg az átnevelés volt, de gyakorlatilag munka (favágás, csatornaásás, vasútépítés, bányászat)
 - Emberetlen körülmények, sok halott
 - GULAG: (Lágerek Főparancsnoksága)
- Erőszakszervezetet működtet a bolsevik párt: Cseka (politikai rendőrség)
- Sztálin egyszemélyi kultuszt épít ki: képek, versek, szobrok, városok, utak, terek elnevezése
- Propagandagépezetet tart fenn

16. tétel: AZ 1956-OS FORRADALOM

I. Előzmények:

- 1953: Sztálin halála után Hruscsov a sztálinizmus visszaszorítására törekszik. Ezért utasítják a magyarokat is a hibák kijavítására. Ehhez szükségesnek tartják Rákosi visszaszorítását is, így a miniszterelnöki posztot Nagy Imre kapja meg.
- Nagy Imre miniszterelnöksége:
 - Cél az emberek életminőségének javítása és a terror enyhítése: elkezdik ésszerűsíteni az iparfejlesztést, lassítják a téjeszesítést
 - Szabadon engedik a koncepciós perekben elítéltek egy részét
- 1955: megkezdődik a visszarendeződés:
 - Nagy Imre helyett az új miniszterelnök Hegedűs András
 - Megtorpan a politikai elítéltek rehabilitációja, elkezdődik újra az erőszakos téjeszesítés
 - Nagy Imre körül csoportosulnak a párt ellenzéki tagjai: fellendül a szellemi élet, viták kezdődnek (pl: Petőfi Kör, Írószövetség)
- 1956. június: Lengyelországban (Poznan) munkásfelkelés tör ki, ezért a szovjet pártvezetés Rákosi menesztése mellett dönt. Helyette Gerő Ernő lett a pártfőtitkár (reformerek számára nem jelent nagy különbséget).
- 1956. október 6.: Rajk Lászlót és 3 társát újratemetik; ez már tömegeket mozgósít.

II. A forradalom kirobbanása:

- Diákmozgalmak: MEFESZ (Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetsége) megalakul október 16-án Szegeden; ez volt az első kommunista párttól független diákszervezet
 - Egyre több város egyetemistái csatlakoznak hozzá, gyűléseket tartanak
 - A Műszaki Egyetem gyűlésén október 22-én 14, majd 16 pontban fogalmazták meg a követeléseiket (lényege: többpártrendszer bevezetése, nemzeti függetlenség, demokrácia megteremtése, szociális helyzet javítása, törvénytelenések megszüntetése)
 - A lengyel eseményekkel szimpatizáló fiatalok rokonszenvtüntetést szerveznek másnapra. Ezt a pártvezetés betiltotta, majd engedélyezte az utolsó pillanatban.
- Október 23.:
 - A tüntetés délután 3 órakor kezdődik két helyszínen:
 - Pesti résztvevők: Petőfi szobornál gyülekeznek, Sinkovits Imre elszavalja a Nemzeti dalt, egy diák felolvassa a 16 pontot, és a Bem térre vonulnak
 - Budai résztvevők: Műegyetem hallgatói az iskola főépülete előtt gyülekeznek, és a rakparton vonulnak a Bem szoborhoz
 - A Bem szobornál egyesülnek a fiatalok; itt születik meg a forradalom jelképe, a lyukas zászló. A tömeg a Parlamenthez vonul, Nagy Imrét akarják hallgatni. Az 1953-as kormányprogramhoz való visszatérést ajánlja, ami a tömegben csalódást kelt.
 - A tüntetők több részre oszlanak:
 - Sztálin szoborhoz mennek, ledöntik és feldarabolják
 - Rádióhoz mennek, hogy beolvassák a 16 pontot. ÁVH-sok védik a Rádió épületét, de hajnalra sikerül a felkelőknek bevenni.

III. A forradalom kiterjedése:

Az ország különböző pontjain, főleg a nagyobb városokban tömegtüntetések vannak, de az események legfontosabb központja Budapest marad.

- Harcok Budapesten: több központja van – Corvin-köz, Mester utca, tűzoltó utca, Széna tér, Baross tér
- Molotov-koktélokkal harcolnak, viszonylag sikeresek a gyalogsági fedezet nélkül harcoló szovjet páncélosokkal szemben

Kormány és Szovjetunió reakciója:

- Október 24.: Nagy Imrét nevezik ki miniszterelnöknek, de a tömeg számára ez már kevés. Moszkva újabb katonai csapatokat vezényel Magyarországra.
- Október 25.: a Parlament előtt békésen tüntető tömegbe lőnek. Megérkezik hazánkba a szovjet vezetés két magas rangú tagja: Mikojan és Szuszlov. Kádár Jánost teszik meg a párt élére.
- Október 28.: a pártvezetés a felkelőkkel való megegyezésre törekszik. Nagy Imre demokratikus forradalomnak nyilvánítja az eseményeket. Tűzszünetet kötnek: a szovjet csapatok elhagyják Budapestet és tárgyalások kezdődnek az országból való kivonulásukról. Felosztatják az ÁVH-t és amnesztiát hirdetnek.
→ ezt tekintik a forradalom győzelmének

IV: Forradalom leverése: szovjetek végül nagyobb erővel beavatkoznak, és leverik a forradalmat

17. tétel: A TATÁRJÁRÁS (1241-1242)

I. Julianus barát útja:

A mongolok 1236 tavaszán indították meg nagy európai inváziójukat, amiről Julianus barát is hírt adott. (keleti útjai során a magyarok hátramaradt tagjait találta meg.)

A tatárok elől menekülő kunokat IV. Béla befogadja az országba, amivel célja a haderő növelése volt. A nomád életet folytató kunok nem tudnak alkalmazkodni a letelepedett, főleg földműveléssel foglalkozó magyarokhoz.

A magyar nemesek elégedetlenek IV. Béla politikájával: hatalomra kerülésekor visszaveszi a birtokokat, ezzel akarja növelni a királyi hatalmat.

II. Tatár támadás kezdete:

- 1240-ben a tatárok elfoglalják Kijevet.
- 1241-ben a főszereg betör a Vereckei-hágón, az itt ellenálló magyar csapatok vesztenek, s a nádor fejét levágják. A tatár főhadak vezére Batu kán volt. Az országra még Lengyelország és Erdély irányából is támadnak.
- Pesten a táborban a nemesek nehezen gyülekeznek. A tatárok gyorsan elérik Pestet, de nem vállalnak csatát. A magyarok a kunokat kémeknek tartják, megölik a vezetőjüket, erre a kunok dél felé elhagyják az országot.

III. A muhi csata és következményei:

- 1241. április 11-én Muhinál hajnalban támadnak a tatárok. IV. Béla (1235-1270) rosszul választotta meg táborhelyét, s ezért nagy vereséget szenvedett.
- A magyar király elmenekül. II. Frigyes túsza lesz, aki a segítségért cserébe 3 vármegyét kér: Sopront, Mosont és Pozsonyt.
- Innen Zágrábba, majd Trau (a mai Trogir) szigetre menekül IV. Béla. A tatárok végig üldözik. A muhi csata után a törökök az egész keleti országrész. Decemberben befagy a Duna, s átkelnek rajta. Most már a Dunántúlt is elfoglalják. Csak néhány vármegye tud ellenállni.

1242 tavaszán a tatárok váratlanul kivonulnak az országból, melynek valószínű oka, hogy Ögödej nagykán 1241 decemberében meghal, a haláleset olyan nagy jelentőséggel bír, hogy még a harcokat is abbahagyják. Batu kán sietett a nagy kán választásra.

IV. A tatárok kivonulását követően megkezdődik az ország újjáépítése.

A tatárok legjobban az Alföldet pusztították el, kevésbé a Dunántúlt. A kőfallal körülvett városokat és a kővárakat nem sikerült bevenniük (könnyűlovasság, íjász harcmodor).

IV. Béla hazajön, és politikáján változtat (a második honalapító):

1. közeledik az orosz fejedelmekhez
2. vár- és városépítés (Visegrád, Buda) -- oka: a megerősített helyeket a tatárok nem tudják bevenni.
3. megszünteti a birtokvisszavételt – a birtokadományozást a várépítéshez köti
4. az elnéptelenedett területekre kunokat (IV. Béla visszahívja őket), cseheket, morvákat, németeket, románokat telepít be.

18. tétel: VÁRHÁBORÚK KORA

A HARCOK SZAKASZAI:

1.szakasz: 1521-1529:

- 1526. augusztus 29.: Mohácsnál akarják a magyarok megállítani a törököket. A csatában életét veszti a Csele-patakba fulladt uralkodó, II- Lajos; 7 főpap és 28 főúr.

A törökök a győzelem után bevonulnak Budára, de nem rendezkednek be az országban, foglyokat szednek, és elhagyják Magyarország területét.

II.Lajos halála után kettős királyválasztásra kerül sor: Habsburg Ferdinándot és Szapolyai Jánost is megválasztják. Eredménye, hogy két részre szakad az ország.

- 1529: a törökök a Duna jobb partján haladnak Budáig, másodszorra is elfoglalják a várat, majd átadják Szapolyainak. Továbbmennek, és Bécsig jutnak, de nem tudják elfoglalni.

2.szakasz: 1529-1541

- 1532-ben Szulejmán elindul Bécs ellen, azonban Kőszeg alatt megtorpan. Jurisics Miklós néhány hétre feltartja a túlerőben lévő törököket. Emiatt nem tudják elkezdni Bécs ostromát.
- 1538-ban Ferdinánd és Szapolyai János megkötötte a váradi titkos békét: elismerik a fennálló helyzetet, és egymás királyságát és megállapodtak abban, hogy Szapolyai halála után Ferdinánd koronája alatt egyesül az egész ország, még akkor is, ha Szapolyainak közben örököse születik

János Zsigmond:

1539-ben Szapolyai feleségül vette Izabellát, fiúk született: János Zsigmond. 1541-ben Szapolyai meghalt, és a váradi szerződéssel ellentétben a Habsburgok nem kapják meg a teljes királyságot.

A törökök János Zsigmond királyságát támogatják.

Buda elfoglalása:

1541. augusztus 29-én a törökök Ferdinánd ellen indulnak, és megszállták Budát. Ekkor már nem adták át, hanem berendezkedtek az ország középső területein. Magyarország ezzel három részre szakadt: Királyi Magyarország, Erdély, Török hódoltság

1552-1568:

1. 1552: A Tiszántúl elfoglalására a török hadjáratot indít. Két irányból támadnak:
 - I. Északról: nógrádi várak megszerzése (Drégelyt Szondi György védi)
 - II. Délről: a fősereg támad, és megszerzik Temesvárt (Losonczy István védi), Szolnokot
 - III. A két sereg Eger ostroma előtt egyesül. Egert Dobó István vezetésével megvédi.
2. 1566: I. Szulejmán utolsó hadjárata. Szigetvárnál Zrínyi Miklós hőiesen harcol; a csata idején meghal a szultán, ezért véget ér az ostrom.
3. Békekötések: 1568-ban rögzítik az ország három részre szakadását

VÉGVÁRI ÉLETMÓD

I. ÚJ VÉGVÁRVONAL:

A mohácsi vereség és Buda eleste után északabbra kell kiépíteni és megerősíteni a várakat:

- Az erődítési munkálatok nagyon nagy költséget jelentenek, amit főleg a Habsburgok segítségével tudnak fizetni
- Modern, olasz mérnökök által tervezett erődítési munkálatokat végeznek: OLASZ BÁSTYA. Másképpen fülesbástyának is nevezik, ami a falsíkból ékszerűen ugrik ki. (pl.: Eger)
- XVI. század közepe: megnő a várak szerepe, mert kialakul a törökök és a Habsburgok között az erőegyensúly. A békés időszakban is vannak kisebb összecsapások, portyázások, ami miatt fegyverben kell tartani a nagyszámú katonaságot.

II. VÉGVÁRI ÉLET:

- Több tízezer fős katonaság (vitézlő rend)
- Zsoldot kapnak, de ennek a kifizetése gyakran akadozott, ezért portyázó hadjáratokat indítanak; részt vesznek a marha-kereskedelemben, földet művelnek, kocsmát nyitnak
- Életüket pl. Balassi Bálint, Tinódi Lantos Sebestyén munkáiból ismerjük.

19. tétel: AZ I. VILÁGHÁBORÚ JELEGZETESSÉGEI

I. SZÖVETSÉGI RENDSZEREK KIALAKULÁSA:

Az I. vh. előtt Európában két nagy szövetségi rendszer alakult ki:

1. Központi hatalmak: Németország, Osztrák-magyar Monarchia, Olaszország
2. Antant hatalmak: Franciaország, Anglia, Oroszország

II. A HÁBORÚ JELEGZETESSÉGEI:

1. Villámháborús tervek kudarca: mindenki arra készült, hogy néhány hónap alatt teljes győzelmet arat, de a háború 4 évig elhúzódott. SCHLIEFFEN-terv: németek villámháborús terve:
 - A németek Belgiumon keresztül elfoglalják Franciaországot, addig az oroszok keleten nem tudnak mozgósítani.
 - A franciák feletti győzelem után az oroszok ellen vonulnak.
 - A kudarc okai: nem sikerül Franciaország teljes elfoglalása, és az oroszok a vártnál gyorsabban mozgósítanak.
2. Totális háború: a gazdaság minden területét arra kellett átállítani, hogy a fronton harcoló katonákat élelmiszerrel, ruhával és fegyverrel ellássák. A hátszín átállt a hadigazdaságra.
3. Propaganda és média szerepe nő:
 - Az újságok, rádió, szórólapok segítségével próbálták meggyőzni az egyre elégedetlenebb lakosságot a háború folytatásáról.
 - Ugyanezeket a módszereket, és a tüntetést alkalmazták az elhúzódó háború miatt megjelenő háborúellenes mozgalmak.
4. Új fegyverek: géppuska, tank, tengeralattjáró, repülő, vegyi fegyverek
5. Állóháború:
 - Egymás mögött mélységében többszörösen tagolt (lövész)árokrendszerek vannak.
 - A védelmet szöges drótokkal és géppuskával is megerősítik.
 - A védekezés sokkal hatékonyabb, mint a támadás, ezért egyik fél sem tud a másik fölé kerekedni. Következménye, hogy nagyon hosszú frontszakaszok alakulnak ki.

III. HADI ESEMÉNYEK:

1. 1914
 - a. *Nyugati front*: németek a Schlieffen-terv alapján Belgiumon keresztül lerohanják Franciaországot. Szeptember elején a Marne folyónál a franciák megállítják a németeket. Ezután elkezdődik a „versenyfutás a tengerhez”: egymás állásait megkerülve támadnak, így Svájc-tól az Északi-tengerig tartó frontvonal alakul ki. Kialakul az állóháború.
 - b. *Keleti front*: oroszok a vártnál gyorsabban mozgósítanak, így csapatokat kell átküldeni a nyugati frontról. Tannenberg-nél és a Mazuri-tavaknál német győzelem, Galíciában az osztrák-magyar csapatok sikerei. Itt is kialakul az állóháború.
2. 1916

Nyugati front: Február és december között Verdunnél harcolnak (verduni vérszivattyú), 1 millió áldozat (halott vagy sebesült)

Június és november között Somme folyónál harcolnak. Itt vetnek be először tankokat („gépek csatája”); 1 millió áldozat.

IV. A SZÖVETSÉGI RENDSZEREK VÁLTOZÁSAI:

- **ANTANT**:
 - 1915-ben Olaszország az ő oldalukon lép be a háborúba, annak ellenére, hogy a központi hatalmak szövetségese volt. (Az antant országok többet ígértek nekik.)
 - 1917-ben az USA lép be a háborúba. Ez fogja az erőviszonyokat annyira eltolni az antant javára, hogy rövidesen a központi hatalmak békére kényszerülnek.
 - 1918-ban kilép a háborúból Oroszország és Románia.
- **KÖZPONTI HATALMAK**: 1914 októberében Törökország csatlakozik, míg Olaszország nem lép be a háborúba.
 - 1915-ben Bulgária csatlakozik hozzájuk.

20. tétel: MAGYARORSZÁG A II. VILÁGHÁBORÚBAN

I. A német befolyás növekedése:

- Az Anschluss (1938. március) után térben is közelebb kerül Németország
- Revízió lépései:
 - 1938. november 2.: első bécsi döntésben megkapja Magyarország a Felvidék egy részét. Ez volt az első lépés a revízióban, amelyet Németo-nal köszönhetett Magyaro.
 - 1939. márciusban Hitler megszerzi a Szudéta-vidéket, és létrejön a független Szlovákia. Ekkor a magyar vezetés úgy dönt, hogy hadseregével elfoglalja a Kárpátalját. A terület 600 000 fős lakosságából csak 40 000 volt magyar, és nem is sikerül a magyaroknak megnyerni a helyi lakosságot
- 1939. szeptember 1.: Németo.lerohanja Lengyelo-t, és ezzel kitört a II. vh.

II. Teleki Pál miniszterelnöksége: (1939-1941)

- Fő feladatának a szélsőségek visszaszorítását és a békés revíziót tekinti
- A II. vh. kitörésekor az ország a fegyveres semlegesség politikáját választja:
 - Nem engedi meg a német csapatok Lengyelo. felé való átvonulását
 - Lengyel menekülteket fogad be Magyaro.
- 1940. augusztus 30.: második bécsi döntés
 - A román-magyar viszony kiéleződik, mert Besszarábia szovjet lerohanása után a magyarok elérkezettnek látják az időt Erdély visszaszerzésére
 - Hitler nem engedheti meg, hogy két szövetségese között katonai konfliktus alakuljon ki, és megszületik a döntés Észak-Erdély és Székelyföld Magyaro-hoz történő visszacsatolásáról
 - Ezzel az ország még inkább Németo. lekötöztettségévé vált. 1940. novemberben csatlakozik Magyarország a háromhatalmi egyezményhez (Németo., Olaszó., Japán)
- 1940. december: a magyar külpolitika szűkülő mozgástere miatt a szomszédos Jugoszláviával köt örökbarátsági szerződést
- 1941 tavasz: Jugoszláviában megdöntik a németbarát kormányt, és az olaszok Görögország elleni hadjárata nem ér el kellő sikereket
 - Hitler számára fontos, hogy a Szovjetunió lerohanása előtt biztos katonai pozíciói legyenek mindenhol
 - Ezért Hitler kéri a csapatainak átengedését a Balkán felé
- Ha Magyaro. átengedi Jugoszlávia felé a németeket, akkor megszegi a velük korábban megkötött örökbarátsági szerződést
- Teleki azt akarja elérni, hogy ne engedjék át a németeket, de mivel nem lát erre reáli esélyt, 1941. április 3-án öngyilkos lesz
- Bárdossy Lászlót nevezik ki miniszterelnöknek: magyar csapatok bevonulnak a Délvidékre, de csak azután, hogy a horvátok kiválnak Jugoszláviából (így jogilag már nem létezik Jugoszlávia, amikor a magyar csapatok megérkeznek)

III. Hadba lépés, első hadműveletek:

Főleg a magyar katonai vezetés sürgeti az ország háborúba lépését (Werth Henrik vezérkari főnök).

Háborús okot Kassa bombázása szolgáltatta (1941. június 26.): azt feltételezik, hogy a szovjetek tették, és a kormányzó, Horthy Miklós azonnal dönt a hadiállapot kihirdetéséről

- 1941. július 1.: Szombathelyi Ferenc vezetésével elindul a szovjetunió elleni támadás. A Kárpát-csoport 45 000 fős serege jelentette az ország legjobban felszerelt katonáit.
- Feladatuk az volt, hogy legyenek jelen megszállóként Ukrajnában. Egy részük a Donyec folyóig hatolt előre.